

Director y Administrador

LUDOVICO FURLAN

★

calle Coronel Ramón Lista 5158
U. T. 50-5502

Naročnina:

Eno leto \$ 5.—; ½ leta \$ 3.—
Posamezna številka \$ 0.15

PRAVICA

JUSTICIA

PERIODICO YUGOSLAVO - ESLOVENO

TARIFA REDUCIDA

Registro de la Propiedad

Intelectual N° 196.979

No. — Štev. 3.

Buenos Aires, 26 de Octubre de 1945

AÑO — LETO I.

Pridružitev Trsta k Jugoslaviji - upravičena zahteva demokracije

Dr. JOŽA VILFAN:

Pred nekoliko dnevi je jugoslovanska vojska poleg jugovzhodne obale Istre osvobodila tudi otoka Čres in Lošinj. Po razsulu Avstro-Ogrske ju je zasedla Italija in ju obdržala v smislu rapalske pogodbe od leta 1920. Sedaj pa je jugoslovanska vojska tudi na kopnem prekrčila staro mejo in se že nahaja blizu Ilirske Bistrice v Slovenskem Primorju. Pričelo se je končno osvobodjenje najbolj zapadnega našega predela — osvobodjenje Slovenskega Primorja. Ednice naše vojske, ki so se na tem teritoriju še pod italijansko oblastjo do njenega zloma razvijale iz prvih partizanskih čet v brigade, divizije in korpuse, se bodo sedaj tudi stvarno zedinile z jugoslovansko celino, da skupno z njo izvojuje poslednjo bitko.

O čvrsti volji Slovenskega Primorja, da se vključi v Titovo Jugoslavijo, ne more biti nikakšne stvarne sumnje. Niti ne more biti kakega dvoma v tem, da današnji vstop jugoslovanske vojske na to zemljišče predstavlja samo poslednje jamstvo, da se že izvršeno priključenje utrdi. In inozemstvo je pri tem imelo dovolj prilike, da se uveri o vztrajnosti, požrtvovalnosti in čunastvu, s katerim se je narod Slovenskega Primorja ves čas te vojne boril za svojo Jugoslavijo. Že avgusta 1943 so bili pri partizanskih edinicah v Slovenskem Primorju prisotni predstavniki Velike Britanije. Bili so priče dogajanja, ki se je izvršilo v momentu kapitulacije Italije: prepričali so se, kako je naš narod kar preko noči izbrisal ves državni aparat, katerega je Italija s takim naporom gradila 25 let. Prepričali so se, kako je naš narod takoj priznal Osvobodilno fronto za edino oblast. Leta 1944 so predstavniki vojske Velike Britanije, a kasneje tudi sovjetska vojna misija, mogli opazovati s kakim navdušenjem je narod v teh krajih gradil svojo oblast, celo do predmestja Trsta samega. Prisostvovali so tudi velikim volitvam odborov in obiskali so tudi mesta, kjer so se volitve vršile. Lahko so se uverili, da ničesar več ne more ustaviti našega naroda od tega, da v Slovenskem Primorju brani ono, kar smatra za svoje največje ustvaritev, da na svojih tleh brani Titovo Jugoslavijo.

Priključenje Slovenskega Primorja z Benesko Slovenijo, kar je na podlagi splošnega narodnega dviga proglasil vrhovni plenum Osvobodilne fronte takoj po kapitulaciji Italije in kar je potrdil najprej Kočevjski zbor poslancev slovenskega naroda, a zatem tudi

drugo zasedanje AVNOJa, je že zdavnaj gotov čin. Še več, to je cela niz že izvršenih činov in sedanje napredovanje naše vojske znači samo zadnjo in zaključno fazo tega razvoja. In s tem, povezano z vso napetostjo, prihaja na površje tudi vprašanje Trsta.

Slovenski narod in z njim vsi drugi jugoslovanski narodi so vedno smatrali Trst za sestavni del svoje narodne zemlje. Od vseh strani obkoljuje Trst kompaktno naseljena slovenska zemlja in devet desetink leži na tleh, ki so še pred sto leti bile lastnina slovenskega kmeta. Slovenci tvorijo ogromno večino v predmestjih in predstavljajo tudi znatni del prebivalcev sredine same. S svojimi meščanskimi funkcijami, a posebno kot luka prostranega zaledja, je Trst neločljivo vezan s slovenskim svetom. Vsled tega je slovenski narodni program, program Združene Slovenije, vedno zajemal tudi Trst. Radi ustvarjenja tega programa se je podal v borbo leta 1941 v Osvobodilno fronto in na tem programu stojijo danes tudi vsi jugoslovanski narodi.

Zlasti zadnje čase se v zunanjem svetu veliko razpravlja o tej naši zahtevi in mnogi so nam to našo pravico poskušali zanikati. Od naše strani smo že prinesli vse argumente, ki so nam v prilog, in ne mislimo jih sedaj ponavljati. Dokažiti se hočemo le dveh stvari:

- 1) Slovenci in vsi jugoslovanski narodi zahtevajo Trst v imenu demokracije in
- 2) s to zahtevo se strinjajo tudi vse demokratične mase Trsta.

Resnica je, da je danes pretežna večina tržaškega prebivalstva italijanske narodnosti in da je, ako tudi ne v toliki meri, bilo tako tudi pred prvo svetovno vojno. Toda je resnica tudi to, da bi danes Trst bil po večini svojega prebivalstva slovenskega značaja, ako bi ga zadnjih sto let upravljale demokratične oblasti. Toda medtem pa je mestna uprava, zlasti nekoliko desetletij pred prvo svetovno vojno, bila v rokah italijanskega reakcionarnega vodstva, a slednje je sistematično in čestokrat tudi nasilno raznarodovalo Slovence, katere je iz njihovega prirodnega ljudskega rezervoarja v mesto privabil hitri razvitek Trsta. In če jih je bilo na desetine in desetine tisočev, v vsem tem času niso dobili v mestu niti ene slovenske šole, niti ene javne kulturne ustanove, niti ene gospodarske podpore, niti ene možnosti, da upeljejo pri mestni upravi pravico za izražanje

svojega jezika. Reakcionarno italijansko vodstvo, iz katerega je kasneje izšel ves red lokalno odločujočih fašistov, je nasprotno organiziralo rafinirane institucije, ki so se oklenile slovenskega dosegljenca ob prvem koraku in ga sistematično odtujevale od njegovega naroda. Elementarna pravica našega razvoja, kulturnega podviga in primerne osposobitve po načinu, ki je njemu najbolj prikladen, je Slovincu bila odzeta. Da je moglo izvajati to nedemokratično politiko, je reakcionarno italijansko vodstvo širilo med prebivalci Trsta zbegavanje, da so Slovenci in Slovani v splošnem kmečka čreda, dostojna samo za preziranje, da so pol-ljudje, ki ne smejo imeti enakih pravic. Tej asimilaciji, ki se je naslanjala na to reakcionarno ideologijo, predhodnico fašizma in nacizma, se je posrečilo na ta način ohraniti Trstu njegov pretežno italijanski značaj.

Razume se samo po sebi, da temu grobemu kršenju osnovnih demokratičnih načel niso bili podvrženi le posamezniki, temveč ves slovenski narod, zlasti Slovensko Primorje, katerega je Trst potreboval pri izvrševanju svojih mestnih opravil. Trst, kot središče višjih sol in podučnih zavodov, bolnišnic in drugega medicinskega aparata itd., ni mogel izpolnjevati svoje naloge tako, kot bi jo izpolnjeval, ako bi dal vsemu slovenskemu elementu polne pravice in bi se prilagodil svojemu zaledju. Slovensko Primorje je na ta način zadrževano pri svojem materialnem in duševnem razvoju.

Vsled tega mi pravično zahtevamo Trst za sebe, in to v imenu demokracije. Mi to zahtevamo zato, da se ono, kar smo preživeli tekom zadnjih sto let, a še v večji meri od zadnje vojne naprej, ne bi nikoli več ponovilo; zato da bi vsak posameznik in ves narod imel možnost za polni razvoj.

Množice Trsta v vseh krivicah so uvidele in danes že popolnoma uvidevajo, da demokratična ureditev zahteva vključenje Trsta v slovensko zaledje. Množice Trsta so se tako opredelile že leta 1848. One so se tako ponovno opredelile tudi v današnji vojni. Množice Trsta so se spojile v borbo slovenske vasi. Od leta 1941 so aktivisti Osvobodilne fronte dobivali tudi od Italijanov v Trstu svoje zatekališče. Aktivisti Osvobodilne fronte, ki so odšli tja, da pričnejo borbo proti fašizmu skupaj z Italijani antifasisti, bi se nikakor ne bi mogli držati v Trstu brez pomoči italijanskih meščanov. Leta 1942

so iz Trsta prišli prvi partizani, a po kapitulaciji Italije si lahko že od daleč spoznal bataljone, sestojede iz tržaških delavcev, ki so prišli v borbo v svojih značajnih plavih delavskih oblekah. Iz spomina je neizbrisljiva manifestacija teh tržaških delavcev, ki so na mitingu na partizanskem shodu v Vipavski dolini prisegli, da hočejo v skupni borbi s slovenskimi partizani zločiti prezid, ki ga je reakcija zgradila med obema narodoma. V času kapituliranja Italije so tržačani pod vodstvom aktivistov Osvobodilne fronte navalili in iz zaporov osvobodili politične jetnike. Tedaj se je politično delo razširilo tudi med tržaškimi množicami. Zrasla je močna organizacija "Delavsko edinstvo", kot skupna organizacija slovenskega in italijanskega proletariata. Danes se je "Delavsko edinstvo" razširilo po vseh podjetjih Trsta in njegov doprinos je predvsem, poleg sabotaže, mobilizacija v pomoč jugoslovanski vojski. S slovensko žensko in mladinsko narodno - osvobodilno organizacijo se je razvijala sporedno in njenem v primeru tudi italijanska ženska in mladinska antifasistična organizacija. Nastale so mnoge profesionalne skupine italijanskih meščanov v ravnatoku tesni povezanosti s slovenskim narodno osvobodilnim pokretom. Protih reakcionarnim poizkusom iz Italije, da se obnovi ona nesrečna politika, katero je v Trstu reakcionarno italijansko vodstvo vodilo desetletja, so se jasno izrazile vse te organizacije in skupine 22. septembra 1944, ko so ob priliki govora marsala Tita na proslavi druge obletnice I. dalmatinske brigade opredelile se za priključenje k Jugoslaviji in formirale pokret, kot podaniki nove Jugoslavije. Da ne omenjamo drugih manifestacij, zadostuje naj dodati, da je na ženskem kongresu 11. februarja t. l. bila prisotna mnogostevilna delegacija italijanskih žena iz Trsta, se je pridružila slovenskim ženam v zahtevi, da se Trst priključi novi Jugoslaviji. Predstavniki italijanske mladine so isto izjavili na mladinskem kongresu. V skupni borbi, ki se je ves ta čas razvijala in prebujala, se je ustvarilo nerazrušljivo bratstvo. Danes sprejemajo italijanske brigade italijanske trobojnice iz rok slovenske mladine, kateri pod Italijo nikoli ni bilo dovoljeno nositi svojih simbolov in govoriti v svojem materinem jeziku. Italijanski Trst zbira obleko, sanitejske potrebščine, cigarete in tobak za jugoslovansko vojsko. Jasni izraz odnosaja med slovenskim narodom italijanskimi demokratičnimi množicami se razvidi tudi v tem, da imajo tržaški

EDITORIAL.

Elecciones en Francia

Las elecciones recientemente efectuadas en Francia han reforzado en este gran país democrático, la posición de las fuerzas que estaban luchando desde hace seis o siete años o más por la estrecha colaboración de los hombres de bien contra el fascismo, y por la seguridad colectiva que hoy se traduce en el apoyo sincero a la construcción de un organismo de las Naciones Unidas. Como ya lo habíamos dicho antes, las conversaciones preliminares que están llenas de opiniones divergentes abren, sin embargo, los surcos para un entendimiento futuro, para textos y estatutos que indiscutiblemente se basarán en los acuerdos existentes entre los tres grandes.

En esta situación, las nuevas elecciones francesas han de hacer que Francia aporte mucho más en el sentido de apoyo a las prerrogativas de los tres potencias principales vencedores del eje. Es que en Francia en esta campaña han resultado electas las fuerzas contrarias a todo apaciguamiento, dispuestas a llevar hasta el fin la investigación y los procesos de los criminales de guerra y dispuestas a luchar por la paz.

Los hombres de Munich, Daladier y Cía., han perdido las elecciones. El pueblo francés les ha dado una lección magnífica. Han triunfado comunistas, católicos y socialistas con algunos sectores minoritarios de la derecha, pero todos los hombres que han triunfado, han sido y son contrarios a las normas antidemocráticas y han demostrado en alto grado el amor a su patria, realizando una magnífica jornada electoral, donde el pueblo francés ha dicho como y quienes han de estructurar su realidad política inmediata y futura.

Para Francia misma estas elecciones significan el poder reunir alrededor del gobierno de la República Francesa a todos los sectores que aportaran en acuerdo común los sacrificios necesarios y las medidas pertinentes para que la Francia Eterna de libertad y fraternidad, la Francia de los Derechos del Hombre tenga una paz social estable para reconstruirse y levantando el nivel de vida de su sufrido pueblo, marchar hacia la construcción de un país que por sus tradiciones históricas ha de ocupar un puesto de honor entre las democracias del mundo.

En la política internacional no dudamos que Francia estrechará más sus vínculos con Inglaterra democrática, Estados Unidos, Unión Soviética y todas las democracias del mundo, incluyéndose aquí a sus vecinos más próximos tales como Italia y España que indiscutiblemente en un futuro próximo han de rehacerse de la crisis reaccionaria que azotó sus países.

En esta dignísima oportunidad enviamos nuestros saludos a la Colectividad Francesa de ésta y la felicitamos por la vuelta a las normas constitucionales y democráticas, tan propias del pueblo de la República Francesa.

Italijani dva svoja predstavnika v najvišji upravi narodne oblasti v Slovenskem Primorju v Pokrajinskem narodno osvobodilnem odboru.

Italijanske demokratične mase so se čvrsto povezale s slovenskim zaledjem z zahtevi, da se Trst v imenu demokracije vključi v novo Jugoslavijo.

Današnja vojna se vrši za uničenje fašizma in za zmago demokracije. V njej je slovenski narod ramo ob rami z ostalimi jugoslovanskimi narodi pokazal toliko junastva, toliko uspeha in požrtvovalnosti, da se upravičeno pričakuje, da bo njegov naporni program, ki je dosledno demokratičen in ki v imenu demokracije zahteva Trst, v celoti in do poslednje točke izveden. Ravno zato, ker je program slovenskega naroda demokratičen, slovenski narod lahko spozna v vsakem, ki se temu programu opira, ne samo svojega nasprotnika, temveč tudi nasprotnika demokracije. Slovenski narod in z njim nerazdvojeno povezani ostali narodi Jugoslavije ne bodo mogli nikoli dopustiti, da bi postali pripatelji onih, kateri so na kateri koli način skušali jih zaustavljati v tem borbenem poletu in kateri bi jim na kateri koli način skušali odvzeti pravico do Trsta. A slovenski in ostali narodi Jugoslavije tvorijo danes močno državno zvezo — Novo Jugoslavijo.

Mimogrede

V času, ko so se jugoslovanski narodi junaško borili proti tujemu in domačemu fašizmu, smo z velikim zanimanjem sledili dogodkom. Razumeli smo pomen borbe in kot zvesti sinovi jugoslovanskega, oziroma slovenskega naroda, smo že od začetka istemu nudili moralno in materijalno pomoč.

Mnogi so dolgo premišljali in še danes nekateri premišlujejo in čakajo potek volitev, ker morda komaj potem, bodo imeli toliko korajže, da se odločijo ter javno izrazijo s kom da so. Danes mi vsi dobro znamo, da pristaši kralja Petra delujejo s polno paro, eni odkrito drugi prikrito. Prvih se nam ni bati, toda pred drugimi moramo biti oprezni, ker ti čakajo samo ugoden moment za izraziti njih udanost zadnjemu kralju Jugoslavije.

Dne 11 novembra se imajo vršiti volitve v Jugoslaviji. Peter in njegovi reakcionarni pristaši, ki so tekom vojne bili v tujini, kjer so živeli v izobilju, bi se danes radi povrnil v domovino ter tam ponovno upeljali star režim. Narod, ki se je v splošnem pomanjkanju junaško boril in dosegel zmago ter

IZDAJALCI NA DELU

Nova Jugoslavija, katere je bila zgrajena tekom štiriletne krvave borbe, za katero so žrtvovali svoja dragocena življenja nad milijon ljudi, je danes napadana od onih, ki so jo vedno zatirali.

Vrste "borcev za svobodo in demokracijo" v Jugoslaviji, najzadnji "borec ki je stopil v te vrste, je kralj Peter. Pred njim se je pridružil Dr. Maček. V istih vrstah se nahajajo že dolgo časa Fotičevci, Paveličevci, Rožmani in drugi, ti so prvi člani še od tedaj, ko je bilo vsem jasno, da je usoda Hitlerja zapečaten.

Ti ljudje napadajo Jugoslavijo, da v njej ne vlada demokracija, da ni svobode, temveč "komunistična diktatura". Dočim je jugoslovanska preiskovalna komisija vojnih zločinov izročila inozemskim listom nad 1.000 dokumentov in slik iz katerih je razvidno izdajalsko delo Petra Karadjordjeviča, Mačeka in drugih.

Toda ti novi "demokratje" hočejo "osvoboditi" narode Jugoslavije od svobode, katero so si priborili tekom štiriletne borbe. Jugoslovanski narodi niso umirali zato, da bi nad njimi gospodarili oni, ki so ga vedno zatirali. Dokler so ti "novi demokrati" vladali v Jugoslaviji, niso hoteli razumeti, da narodi hočejo svobode, politične in gospodarske svobode. Svobodo katero so si izvojevali z orožjem v roki, bodo skrbeli da jim te nihče ne odvzame.

Toliko kralj, kakor Maček in ostali so proti novi federativni Jugoslaviji, oni so proti svobodi, želijo da bi se vrnile v Jugoslavije stare razmere, da bi narode zatirali in izkoriščali kot so jih nedkaj. Toda jim je še odklenkalo. Reakcija s kraljem in Mačkom na čelu hoče razbiti edinstvo in bratstvo med narodi Jugoslavije.

Jugoslavija, pod vodstvom Tita, njegove stranke in vseh antifašistov se je osvobodila iz pod nacifašističnega jarma in vseh reakcionarnih klik, ki so vladale zadnjih pet let. Ona se je osvobodila s pomočjo Zaveznikov; komunistična stranka ni gospodar Jugoslavije. V AVNOJ-u so zastopane vse antifašistične stranke, oblast je torej v rokah najboljših narodnih predstavnikov in če so med temi komunisti je pač jasno da ima narod zaupanje v nje.

Izjava kralja in Mačeka bo prav gotovo dobro sprejeta od sovražnikov nove Jugoslavije. Vsi oni koritarji, ki so živeli na račun naroda bodo z veseljem sprejeli izjavo.

Narodi Jugoslavije so si izvojevali svobodo. Oni so položili temelje novega državnega edinstva in bratstva, kateri počiva na narodni enakopravnosti in bratstvu vseh narodov Jugoslavije. Njih cilj je da si zagotovijo srečnejši in boljši obstoj. Do vsega tega so prišli brez kralja, brez bivših "voditeljev" in "demokratov". Vse to si je narod priboril sam, in to s utrditvijo edinstva vseh zdravih in zavednih elementov v borbi za skupni cilj. Zato je treba pustiti narode Jugoslavije v miru in jim dati priliko da ustvarijo kar so začeli ustvarjati. Nikdo nima pravice jih napadati, še najmanj oni, kateri so imeli priliko, a niso nič koristnega napravili za narode Jugoslavije.

Ne smemo pa pozabiti da vsi oni elementi, ki so proti Novi Jugoslaviji so s kraljevo in Mačkovo izjavo zadobili novo izpodbudo v svojem protinarodnem delu, oni bodo začeli delati razdor toliko v Argentini kakor v ostalih deželah kjer se nahaja jugoslovansko izseljenstvo. Oni bodo mobilizirali vse svoje sile in bodo skušali na vse moč načine dokazati v najslabši luči razmere v Jugoslaviji.

Zato je dolžnost toliko demokratičnega tiska, kakor organizacij in posameznikov razkrinkati vsako podlo laž in protinarodno delovanje teh elementov. Če bomo to storili, bomo branili Novo Jugoslavijo in istočasno bomo zadali težk udarec vsej protijugoslovanski reakciji, kakor tudi Goebbelsovim naslednikom, ki hočejo na vse načine razdružiti Zaveznike.

ob enem rešil čast domovine, je odločno proti temu, da se povrnejo stare razmere. Ker pa v Jugoslaviji ljudstvo je proti povratku kralja se je ta obrnil do zastopnikov Anglije in Severne Amerike, proseč da bi omenjene države prisilile Titota odnesti volitve za poznejši čas.

To nam je dokaz, da Jugoslovanska reakcija je na delu in danes se še čuti dovolj močna, zato pa hoče z intervencijo zunanjih sil ukiniti ali vsaj odnesti volitve, za-

to pa še nekateri v naši naselbini nadalje premišlujejo.

Do volitev manjka malo, vsekar pa je še dovolj časa, da lahko povemo vsej javnosti da smo proti zadnjemu kralju Petru in da z vsemi močmi podpremo vlado maršala Tita.

Posebno dobro bi bilo da bi se javno izrazili tudi oni elementi naše naselbine, kateri vedo, da o njih naše ljudstvo pravi sledeče: So za Tita, toda še raje bi videli, da bi se vrnil Peterček.

Vloga Lista

"...Samo zato, ker danes vsi pravi Slovenci, pa naj živijo kjer koli, čutijo potrebo po človeškem čiščenju in narodnem reševanju, kar je za nas Slovence eno ter isto. Samo tako je mogoče, da smo vsi živi Slovenci danes združeni v tem velikem naporu narodnega osvobodjenja. In res, že sledovi, ki jih opazim na vaših obrazih, govorijo o tem. Kjer koli smo bili, povsod se je izvršila v nas temeljita sprememba. Mi nismo več tisti, kakršni smo bili še pred leti. Lahko rečemo, da so vsi živi udje slovenskega naroda danes spoznali uro obiskovanja, da so se odločili za samega sebe in za svoj narod..."

Edvard Kocbek, na zborovanju Slovencev v Belgradu

Že od začetka slovenske naselbine v Argentini, so bile velike težave v zdrževanju slovenskega delavskega tiska. Naša naselbina ni bila nikoli in ni danes tako velika, da bi v tem oziru upala doseči one uspehe, ki so jih dosegli naši rojaki v Sev. Ameriki; pa tudi še ni danes tako majhna, da bi se upali zdrževati lastnega lista. Zanimanje za naš tisk — posebno med starejšimi rojaki — je še živo, potreba pa je še večja. Zato mi bodo čitatelji oprostili, če bom danes nekoliko spregovoril o naši tiskani besedi v Argentini, ker sem prepričan, da je to potrebno in koristno za slovensko naselbino.

V času ko je bila napadena Jugoslavija, smo imeli v Argentini tri slov. časopise, oz. en tednik in dve reviji, in sicer Slovenski list, last konsorcija in društva Slov. Dom; katoliško revijo, Duhovno življenje in revijo Njiva, glasilo D. K. D. Ljudski oder, ki je zadnjih par mesecev življenja bila tudi glasilo slabo iz padle "Zveze". Takoj ob nastopu partizanov v Jugoslaviji, oz. v Sloveniji. Slov. list je zavzel proti partizansko pot; logično je, da je Duhovno življenje temu sledilo; Njiva pa je stopila na stran partizanov in je te odločno branila. Junija meseca l. 1943 pa je bila Njiva ustavljena z vsem slovanskim časopisjem vred, ki je stalo odločno na strani Zaveznikov, predvsem Sov. Rusije. Slov. list in D. Ž. pa sta nadaljevala svojo pot do konca vojne in še dalje. Prvi je sicer napravil gotovo reformo ter poskusil vso stvar malo poravnati, a ni šlo. Kmalu potem smo čitali v D. Ž. "da bo Slov. list primoran prenehati, ker je zanimanje čitateljev tako sramotno padlo". Človek bi po teh besedah sodil, da so napake napravili čitatelji in ne voditelji lista.

Razumljivo je, da potem ko je bila ustavljena Njiva, smo ostali slov. delavci v Argentini brez lastnega glasila, in sicer v momentu, ko bi to najbolj potrebovali; prav zato smo, ves čas strmeli za tem kako bi do tega prišli. Ko so lansko leto bratje Hrvati ustanovili Izseljeniški vestnik, smo tam dobili svojo stran, ki pa še nikakor ni mogla zadovoljiti naše potrebe. Medtem so nam dogodki pomagali posebno oni razvijajoči se v domovini. Uredništvo Slov. lista se

je končno prepricalo o resničnem položaju in je pojasnilo, da bo list prenehal ter ga je v zadnji instanci nudi na razpolago slov. društvam. Korak je bil dobro napravljen, toda bilo bi mnogo bolje, ko bi bil napravljen vsaj eno leto prej. Na ta način je prišlo do pogajanj med društvenimi zastopniki za skupen list, do česar pa ni prišlo. Če bi bil navzoč bi podprl oni predlog, da naj se ustanovi popolnoma novi list z novim imenom. Ta predlog, je toliko bolj logičen, je kot nikoli, ne vem komu gre več še tukaj obe deklamac., ki sta jih veliko požrtvovanje Naj omenim kolikor je splošno znano, da je prišel Slov. list v finančno krizo radi ideološke krize, kakor se je nekdo pravilno izrazil. Ali bi pa stališče Lj. odra menjalo, če bi dogodki izpadli drugače? Tu se naše poti križajo; kdor to razume, razume vse ostalo.

Zopet je Ljudski oder z svojimi starimi prijatelji ubral svojo pot, in če se ozremo v preteklost, nam je ta najboljša jamstvo, da je pot prava. Pred seboj imam prvi dve štev. novega lista "Pravica",

POD LIPO

Soški:

14 tega meseca smo se po dolgem času zopet zbrali v precej lepem številu v prostorih "Ljudskega Odra". Skoraj se nam je čudno zdelo videti tolikšno število znanih obrazov naših rojakov, ki so se odzvali pozivu in se vdeležili prve prireditve Ljudskega Odra, ki je po svojem poldrugem letnem molku zopet postal zbirališče slovenskega izseljenštva. Čeprav ni bilo vreme prav nič ugodno, in je bilo pričakovati, da bo vsak čas pričelo deževati je vključ temu vladalo veliko razpoloženje.

Spored ni bil dolg, toda sorazmerno dobro izvršen. Vse točke sporeda so pokazale, da je v Ljudske mOdru vključ dolgotrajnemu zaplenjenju, še veliko življenske sile, ki je zmožen še mnogo doprinesiti na polju kulturnega dela. Igra, ali bolje rečeno simbolična slika "Tri matere", je bila za naše ljudstvo nekaj novega, kajti ko smo gledali igralce v partizane oblečene so se naše misli nehote preselile tja kjer so se taki prizori v resnici dogajali. Tri matere ki v tej igri nastopajo simbolizirajo jugoslovansko mater, ki je žrtvovala vse kar ji je najdražje, to je svoje otroke, za svobodo domovine. Gledalci so pomen tega prizora dobro razumeli, kajti, razni prizori kakor tudi izreki so bili sprejeti z aplavzi Pri pevskem zboru ni opazati dekadence, nasprotno številnejši in bolj uglajen pevcem, kajti pri obeh je potreba zasluge ali pevovodju Samcu ali izvajali Lidija Lozej in Nely Hlača, obe sta izvršili svojo nalogo prav dobro

Nedeljska prireditev je pokazala, da je simpatija Lj. Odra od strani slov. izseljenštva, še veli-

ki so mi ga poslali tov. iz Bs. Airesa. Zdi se mi, da je to kakor toliko pričakovana rosa dežja po dolgotrajni suši. Nadaljna pot je odvisna od nas vsih, ker list je naše glasilo; mi ga moramo podpirati, mi vanj dopisovati, mi mu dati življenje in začrtati pot na katero je neomahljivo stopil. Ko smo nekoč razpravljali v Lj. odru o listu, je dejal tov. ki se je takrat vrnil iz Španije: "List ni cilj, list je le sredstvo". In to sredstvo moremo mi znati dobro in pravilno izrabiti. Pisati slovensko, še ne pomeni, da imamo slovenski list ali revijo; podajati samo informacije brez nikakih pojasnil o izvršenih političnih in socialnih spremembah v domovini, pomeni živeti izven časa pomeni špekulirati na račun čitateljev. V vseh teh ozirih je Pravica že v prvih dveh številkah vzela pravo pot: braniti stališče onih stotisočev Jugoslovanov, ki so dali življenje za staro pravdo in materialno kolikor več mogoče pomagati onim ki so ostali. Če bi nam bilo kdaj zabranjeno napisati to kar iskreno mislimo in čutimo, bomo pero odložili, toda sramoto našemu narodu in sebi ne bomo delali nikoli. Na tej delavski poti, bodi Pravica pozdravljena.

A. D.

ci pokazali kaj smo in koliko smo vredni je prav pred nami. V Jugoslaviji se pripravljajo odločilni trenutki, kjer se narod pripravlja, da bo na volitvah, ki se bodo vršile 11. novembra, izvolil svojo vlado. Nekateri ministri, ki s Titom tvorijo, začasno vlado, so v resnici storili svojo protifašistično dolžnost, ko so na sporazumu s Titom v avgustu lanskega leta, pripoznali A. V. N. O. J. kot edino avtoriteto. — Koliko odkritosrčnosti je bilo v tem sodelovanju se bo v kratkem videlo, Subašič ni bil nič pohvaljen in tudi njegova odstopitev iz vlade ni bila dobra sprejeta v Jugoslaviji. Kaj se hoče s takim početjem napraviti, nam ni popolnoma jasno, vemo pa da se kralj Peter in njegova deklasirana družba jako veselijo "krize" začasne vlade.

S tem hočejo zapadne zavezniške opozoriti, naj ne pripoznajo za veljavne bodoče volitve, kakor so to napravili v Bolgariji. Eno je, Tita hvaliti in mu pripisovati vse najboljše čednosti, sedaj ko ga že ves svet časti. Jutri pa, ko se bo zahotelo nekaterim gospodom nanj blato metati, bomo videli komu bodo verjeli tisti, ki so do zadnjega omahovali.

Obiskal sem prijatelja v njegovi sobi. Na steni je imel obešeno sliko maršala Tita izrezano iz nekakega časopisa, pod sliko pa je bilo zapisano: "Tito bo kandidiral". Zraven slike pa je bil prilepljen članek napisan proti Titu in proti partizanom. Pa mi je prijatelj pojasnil: To je vse iz enega časopisa, samo da v različnih dobah. Znano je da se vse stvari na zemlji spreminjajo, zato tudi človek ne uteče temu naravnemu procesu. Kar ima priti more priti, in če se še ne vem kako branimo.

Lavala ni več. Dobil je "dvanajst krogel pod kožo", kakor so mu nekateri sodniki že na obravnavi obetali. To je bila pravična sodba za človeka, ki je bil najbolj zasovražen od francoskega naroda. Lavala ni obsodilo samo sodišče, temveč obsodil ga je narod, sodišče je v tem slučaju napravilo samo svojo dolžnost. Njegovi odvetniki so povedali da je umrl junške smrti.

Toda jaz dvomim, kajti na obravnavi ni Laval branil, kakor samo njegovo bedno življenje. In če je imel strup pri sebi čemu ga ni izpil prej, ko je imel zato dovolj časa. Ljudje ki izdajo sovražniku svojo domovino, ki služijo tistemu, ki preganja in ubija lastni narod, ne morejo junško umreti, kajti dobro vedo, da je s smrtjo končano vse, zato se smrti boje. Čital sem da so francoski makiji prepevali ko so jih gnali pred nemške strojnice. Oni so v resnici umirali junško, toda v njih je bilo trdno prepričanje; da s njihovo smrtjo ni končano vse. Sarmiento je dejal: da ideje ni mogoče ubiti.

Fašizem ni samo tisti, ki smo ga videli v različnih uniformah, pojavlja se pod različnimi barvami in z različnimi imeni. Najbolj nevarni pa je tisti, ki deluje skrivno-

Doba, v kateri se bomo v resni-

Ob četrty obletnici

JOSIP VIDMAR,

predsednik O. F. v Sloveniji

Četrto obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte praznujemo v nenavadno velikem in usodnem času. Na severu od nas se dovršuje popolni polom najstrahotnejše vojne mašinerije, ki jo je gibala in vodila najbrutalnejša in najbolj zla volja v zgodovini človeštva. Neznanski dogodki se odigravajo pred našimi očmi prav te dni, porazi in propast hitlerizma in ogromne zmage armad, ki so vstale za obrambo svobode in človečnosti. V vojaških podjetjih nevidnih razsežnosti se izpolnujejo modre in človeške besede velikega voditelja in rešitelja narodov, maršala Stalina, ki jih je govoril in ponavljal v letu 1941:

"Naš duh je čvrst, naša vojska se bori za pravično stvar in v svojo stvar veruje. Vsi narodi naše dežele, vsi najboljši ljudje v Evropi, Ameriki in Aziji in nazadnje tudi vsi najboljši ljudje v Nemčiji ostro obsojajo podla in zahrbtna dela nemških fašistov in vidijo, da je naša stvar pravična, da bo sovražnik premagan, da moramo zmagati."

Te besede, po usodni veljavi pravičnosti, so mi bile pred leti v govorih velikega državnika in tvorca zgodovine posebno pri srcu. Danes se v svetovnih dogodkih na-

ma. V Nemčiji je famozen Rhur, središče težke industrije, ki je dvignila nacionalsocialistično stranko na površje. Hitler in njegovi pristaši so bili le iz vrševalni odbor nemških magnatov in junckerjev. V predzadnji vojni so tile nemški magnati imeli kajzerja namesto Hitlerja. Ko so videli, da je vojna zgubljena so kratkomalo kajzera odstranili in sklenili mir, ter pričeli delati načrte za novo vojno. Ker so ohranili svoje premogokepe in težko industrijo nedotaknjeno, jim je bilo lahko čez manj kot dvajset let Nemčijo zopet do zob oborožiti. Če se bo danes tista igra ponovila, to je da bodo zmagovite države dovolile Nemčiji izdelovati orožje potem imamo v kratkem času drugo še strahovitejšo vojno. Zato ne zadržuje da se likvidira samo uniformirane naciste, treba je poiskati tudi gospodarje Porurja in ostale težke industrije, ter jih pripeljati pred sodišče, kajti oni nosijo toliko krivde kakor Hitler ali pa še več.

General Eisenhower je te dni izjavil med drugim da Rusi podpirajo bolj komunistični tisk v Nemčiji kakor pa tistega ki s komunizmom ne simpatizira. Eisenhower ni povedal nič novega. Čudno bi se nam zdelo če bi Rusi podpirali kapitalističen tisk. Kljub temu, pa, kakor pravi, izročijo ruske oblasti nekomunističnim strankam papirja za 100.000 izvodov dnevno. Mi bi pa vprašali pa koliko da ameriška vlada, za komunističen tisk, v tistem delu Nemčije ki je pod njihovo kontrolo.

zorno izpolnujejo in uresničujejo tako, da globoko zakrivajo zakone zgodovine, njih neizprosno pravičnost in skrivna pota, po katerih se uveljavljajo. V tako velikem in zgodovinsko poučnem času tedaj proslavljajo letošnji jubilej in "sub specie" ali v luči tega časa smo dolžni tik pred vstopom v svobodo, združitev in obnovo naše domovine, zadnjič pregledati vso narodno tvorbo, ki je vodila naš osvobodilni boj in ki jo imenujemo osvobodilno fronto.

Glede osnovnega vprašanja po pravičnosti našega boja, si lahko na kratko odgovorimo spet s Stalinovimi besedami, ki jih je izrekel tudi že v prvem letu domovinske vojne: "Niti en nemški vojak ne sme reči, da se vojskuje v pravični vojni, ker mora vedeti, da ga gonijo v vojno za ropanje in zatiranje drugih narodov. Nemški vojak nima plemenitega in zvišnega smotra ki bi mu mogel dati navdiha in na katerega bi mogel biti ponosen. In narobe: vsak borec rdeče armade lahko s ponosom reče, da bije v pravični osvobodilni vojni za svobodo in neodvisnost svoje domovine. Rdeča armada ima svoj plemeniti in zvišni smoter, ki jo navdušuje za podvige". Ta boj je bil osrednji smisel in smoter Osvobodilne fronte. Bil je pravičen, bil je tak, da je nas lahko navdajal za junaška dela. Bil je globoko organičen in zakoreninjen

V Ameriki in na Angleškem je več stotisočev delavcev stopilo v stavko, ki sedaj nadaljuje brez da bi se prišlo do kakšnega sporazuma. To so posledice prve povojne dobe, katere cilj bo kapitalističen sistem tudi v bodoče, težko moral prepričati Seveda je razumljivo, da je stavka glavno orožje proletarija proti kapitalizmu. Toda ali bo moral delavec iz vekov v veke se boriti proti svojemu delodajalcu da si pribori večji kos kruha? Delavec v kapitalističnih državah je res svoboden, ampak le formalno svoboden, realna svoboda mu je jako obmejena. Ima svobodo da si izbere katerikoli posel če more, da lahko zapusti delo, toda priklenjen k svojemu stroju, če ga pusti bo trpel pomanjkanja. Kapitalistični sistem, posebno današnji je tako priklopil proletarca k delu, da mu neprestano skrbi po njem in strah pred brezposelnostjo, ne dovoli izkoristiti toliko opevane svobode.

Zapadni zavezniki, se kaj radi zanimajo kako se bodo uredile države, ki so padle pod ruski upliv. Če se jim zdi da so preveč "rdeče" jih ne pripoznajo, ker so po njihovem mnenju diktatorične. Ohranili so pa svoje diplomatske zveze z državami, ki so sto od stotno fašistične. Politično opozicijo Jugoslavije n. p. redijo in podpirajo že od kar je zbežala iz Jugoslavije, čeprav je bila vedno s fašizmom v zvezi, za novo ustanovljeno špansko republikansko vlado v Mehiki pa jim je toliko mar kakor za lanski sneg. To je res čudna demokracija.

v naši najboljši preteklosti in v naših najvišjih izročilih.

Vse, kar je v naši neveliki in turbozni zgodovini vrednega, je znova zaživelo v osvobodilnem boju in se povzelo v njem do svojega končnega smotra. V naših partizanskih četah je dobila svojo zadnjo podobo junaška samopomoč iz turških bojev in kmečkih uporov, ki so jim vlivali tudi svojo socialno voljo. Partizani se niso slučajno navduševali s pesmimi iz tistih časov ali po njih. V našem boju je bilo prisotno navdušenje, s katerim so prosvetljeni Slovenci sprejeli Napoleonovo Ilirijo, prisotna je bila misel slovenskih dunajskih akademikov, ki so leta 1848 kot prvi v naši zgodovini spočeli zamisel Zedinjene Slovenije. Slovanstvo naših očetov je živelo v njem in donilo prav v naših dneh svojo stvarno in nezaostalo vsebino. In prav tako so v našem boju snovali iz jugoslavanskih prostovoljcev iz balkanske vojne in iz prve svetovne vojne. Vsi ti sveti trenutki naše zgodovine so bili prevzeti v boju Osvobodilne fronte in njih naperi in nameni so bili dopolnjeni in do končnega smotra privedeni v prizadevanju in programu Osvobodilne fronte.

Toda naša dejanska zgodovina niti ni najsvetlejša stran v knjigi naše preteklosti. Po sili razmer, naše maloštevilnosti, razklanosti na razne kronovine in države, naše politične in socialne zaostalosti, se naša najgloblja in najvišja volja ni mogla izživljati v politični resničnosti, marveč se je vseh 150 let našega zavednega življenja zatekla v lepo knjigo, v razmišljanje in besede naših velikih mož Sklicevali smo se nanje nešteto krat in se sklicujemo tudi danes. Tudi njihove misli žive in se smejejo o Osvobodilni fronti in njenem programu. Bile so ali bodo uresničene v njenih dejanjih. Starinske, skoraj prve znane slovenske besede "Le vkup, le vkup uboga gmajna!" se v Osvobodilni fronti vežejo s Trubarjevimi "Zagovori slovensčine" in največja slovenska pesem naših dni "Pojte za menoj" ne povzema slučajno tega starega gesla:

"Velik zaženimo hrup:
uboga gmajna le vkup,
le vkup, ohoj!"

Radostna slutnja, ki je navdahnila Vodniku "Ilirijo oživljeno", se danes izpolnjuje. Prav tako Prešernov sen o svobodi in časti Slovencev v družini svobodoljubnih, enakopravnih narodov — kolikor je to odvisno od nas samih. Oživotvorjena je Levstikova ljudska demokratičnost in uresničena jasna Cankarjeva nacionalna misel o slovenski enakopravnosti v politični skupnosti južnih Slovanov, kakor se tudi njegovo socialno, se pravi socialistično prepričanje.

Oba pramena slovenske misli, tisti, ki se je od gesla o "ubogi gmajni" razvil v Cankarjev socializem in tisti, ki od Trubarjeve vzetnosti za slovensčino drži preko Prešerna do Zupančiča, oba ta dva pramena sta našla svojo najvišjo obliko v programu Osvobodilne fronte, ki zahteva združitev

vseh Slovencev kot suverene enote v enakopravni državi jugoslavanskih narodov, in ki trdno stoji na stališču narodne samoopredelitve vključno s pravico do odcepitve. Prav tako pa vsebuje ta program izvirno in resnično demokratsko voljo in voljo socialne pravičnosti. In to oboje danes ni več samo program, marveč je napol že resničnost in že pričinja oblikovati naše življenje; tako osvoboditev cele Slovenije, njena združitev, kakor naša nova, na najširših ljudskih plasteh temelječa in njim posvečena demokracija, oboje v naši novi Jugoslaviji pod vodstvom maršala Tita.

Nič ni tedaj čudnega, če se je Osvobodilna fronta tako naglo in globoko zakorenila v slovenskem narodu, četudi je zahtevala od nje tolikšne žrtve. Bila je samo logično nadaljevanje naše vredne preteklosti in uresničenje sanj naših velikih mož ter stoletnega ljudskega instinkta. Kot taka ni samo naše največje politične dejanje, temveč najvišji vzpon slovenske svobodne misli, njeno najpomembnejše kulturno dejanje.

In ko gledamo v luči tako usodnih in zgodovinskih dni, kakor so današnji, se ne moremo ubraniti prepričanja, da so isti zgodovinski človečanski zakoni, ki so v teh štirih letih ogromno armado in državni aparat nacistinega tretjega rajha uničili in zmleli v prah, da so isti zakoni dali moč rasti sklepu devetih mož, ki so se pred štirimi leti v Ljubljani n predlog komunistične stranke odločili dvigniti oborožen upor zoper okupatorja.

Zavedajmo se tega in vedimo: Kakor je bila Osvobodilna fronta instrument našega osvobodilnega boja, tako mora ostati tudi instrument našega svobodnega življenja. Dragocen instrument je to, kajti potrdila in posvetila ga je zakonitost in pravičnost zgodovine v najtrših dneh naše narodne eksistence. Varujmo Osvobodilno fronto in jo z vsemi silami razuma razvijajmo in širimo tako, kakršna je nastala in vodila naš osvobodilni upor kot vsenarodna in edina politična organizacija vseh resnično dobromislečih, demokratičnih in progresivnih Slovencev. Taka Osvobodilna fronta je organično nadaljevanje vredne zgodovine, je uresničenje naših najvišjih narodnih smotrov, taka nas je dvignila in štiri leta vodila k zmagi in svobodi, taka je prejela potrdilo in posvečenje zgodovine. Samo taka je tudi zagotovilo, da nam pridobitev teh krvavih let ne bo mogel nihče iztrgati, in trdno jamstvo naše suverenosti in nove demokracije v prerojeni Jugoslaviji.

Živela Osvobodilna fronta slovenskega naroda! Živela danes in jutri!

Edini slovenski stavbenik v Saavedri
Vam je na razpolago za načrte, betonske proračune in firmo
Andrej Božič
Tehnični konstruktor
DONADO 4876 U. T. 70-6112

PRIREDITEV U. S. J. S. O.

Dne 21. sep. t. l. je U. S. J. S. O. priredilo svojo prvo javno prireditve, ta se je vršila v kinomoto-grafski dvorani "Nobel" v Devotu.

Spored se je pričel izvajati ob napovedani uri, predstavljen je bil kratek argentinski film, zatem so bili predvajani kratki ruski filmi "Hospital de Campaña" in "Rayos de los Cosmos". V drugem delu sporeda je bil predstavljen krasen ruski film "Este es el Enemigo" ta film je bil prirejen v Kijevu, zibelki slovanstva. Film prikazuje nacifašistično početje v Rusiji, Poljski, Čehoslovaški, Ukrajini in Jugoslaviji. Tretji del sporeda je tvoril nastop pevskega mešanega zbora D. K. D. Ljudski oder, pod vodstvom tov. J. Samca s spremljevanjem orkestra; zbor nam je zapel več skladbi. Mladi Tito Gregorič je recitiral Vigilo-vo "Plegaria de la Paz". Nastopala sta tudi naši javnosti dobro poznana solista A. Hrovatin in g. Cessica de Benko, katera sta zapela več pesmi, na klavirju jih je spremljala Violeta M. de Oreña. Toliko zbor kakor solisti so bili burno aplavdirani od strani občinstva.

Odbor U. S. J. se tem potom zahvaljuje vsim rojakom in prijateljem našega naroda, ki so se kljub tako slabemu vremenu odzvali povabilu. Iskrena zahvala vsim onim ki so na kateri koli način delali da je imela prireditve uspeh, posebna zahvala gre tov. L. Cotic, L. Furlan in I. Košuta.

Prireditve se je vršila iz dveh razlogov, prvi, da se spominjamo usmrtnitve štirih protifašistov: Bidovec, Marušič, Valentič in Miloš, kateri so padli d. 6. Sep. 930. pod svinčenkami krvavega fašizma. Drugi razlog da se je organiziralo prireditve je bil nabirati čim več sredstvi za nakup blaga v pomoč jugoslavanskim narodom, kateri je bil oropan od fašistov, ravno, onih fašistov, ki so ubili naše štiri rojake v Bazovici.

V imenu našega stradajočega naroda najiskrenejša zahvala vsem onim, ki so se udeležili te prireditve.

Razstava nabranega blaga, od strani Ž. O. U. S. J. in Ljudskega Odra. Razstava je bila v prostorih Lj. Odra.

BILANCA
PRIREDITVE U. S. J. 21.9.1945.

Dohodki:

Vstopina	\$ 1.239.00
Trgovski oglasi	247.50
Dar Artkino Pictures	150.00
	<hr/>
	\$ 1.636.50

Izdatki:

Najemnina kinodvorane	\$ 380.00
Najemnina filmov	300.00
Orkester	50.00
Občinski davek	63.00
2000 letakov	15.00
800 vabil	105.00
Avtorska pristojbina	20.00
Razni stroški, pošta itd.	15.00
	<hr/>
	\$ 948.50
Čisti izkupiček	688.00
	<hr/>
	\$ 1.636.50

U.S.J. SLOVENSKI PODODBOR
PIÑEYRO

c. Pozos 138 — Avellaneda
Bilanca od 10 junija do 30
Septembra

Dohodki:

Članarina	\$ 325.00
Asado dne 19-8	28.85
Plesna zabava 29-9	186.50
Nabiralna pola 32	132.00
" " 220	125.00
" " 223	42.30
" " 221	58.50
" " 222	54.00
	<hr/>
	\$ 952.15

Izdatki:

Najemnina sep.	\$ 23.00
" okt.	23.00
Nakup stolice	82.00
Izročili blag. S.O.U. S. J.	132.00
	<hr/>
	\$ 260.00
V blagajni	692.15
	<hr/>
	\$ 952.15

T. č. blagajnik: A. Hrvatin

Bodočnost

Misel na bodočnost povzroča človeštvu velike skrbi, katere naraščajo z dneva v dan, to se pa dogaja radi tega ker razni "demokrati" gredo preko demokracije in imajo pred očmi samo lastne interese, radi česa se poživljajo na male in celo velike narode.

Človeštvo na splošno, posebno pa delavski razred se mora zavedati naloge, katero mu nalaga sedanji povojni čas. V tem oziru, sta nam preteklost in sedanost dobra učitelja, ki nam kažeta kaj nam je storiti, da ne napravimo več napake, napake ki so nam bile v škodo. Za vzgled lahko vzamemo tudi rokodelca, kateremu se je v delu vrnila napaka in tako povzročila škodo. Bodisi, da se je to zgodilo radi nespretnosti ali pa premalo pažnje, škoda je bila povzročena. Pameten rokodelcec preišče kaj je bilo temu vzrok in to si dobro zapomni, ter tako v bodoče izogne neprimlikam.

Kar velja za rokodelca, velja med drugim tudi za gospodarstvo in politiko.

Ravno sedaj, ko se obrača stran v zgodovinski knjigi, kjer je s

krvjo utisnjeno gorje trpečega ljudstva si moramo, dobro zapomniti vzroke, da se bomo v bodoče znali pravilno ravnati. Prav gotovi smo, da ogromna večina človeštva, posebno pa zavedno delavstvo se bo potrudilo in napravilo vse mogoče, da se prepreči v bodoče vojne grozote. Toda istočasno smo ravno tako gotovi, da mnogo elementov že sedaj deluje z vsoto silo, da bi v nadalje ostalo sovražstvo med narodi.

Prav z lahkoto opazimo, da človeštvo se deli v dva glavna tabora, v enem se zbirajo oni ki jim je res za boljšo bodočnost človeštva, v drugem pa oni, ki jim je osebni blagor prva stvar kar jih pa prav nič ne ovira ob vsaki priliki povdarjati, da so pravi "demokrati". Ko človek to premišluje se uprašča kam pa so zlezli vsi fašisti? Morda niso v vrstah te "demokracije"? Naj bodo kjerkoli hočejo, svetovno delavstvo zna, da fašistovske korenine niso do cela iztrebljene. To znajo razni narodi, posebno pa primorski Slovenci.

Tomaž Kodolja.

Važnost Tiska

Ni potrebno imeti velike šolske izobrazbe za razumeti važnost tiska, pravega tiska. Krvave vojne, ki je toliko gorja prizadela narodom sveta je konec, topovi in strojnice so prenehali s svojo pesmijo, ampak s tem ni rečeno da vojne ne bo več.

Da se na svetu vspostavi trajen mir, da se vspostavi ravnotežje med antagonskimi silami je potreben tisk, katerega naloga je vzgajati narode. Potom tiska, posebno delavskega tiska je mogoče ustvariti podlago bodočega ekonomskega in socialnega življenja. To je zahteva in želja vsega delavstva. Da bi se pa to uresničilo je predpogoj da delavski razred tvori mogočno silo. Da postane prava sila je potrebno družiti vse politično zdrave elemente v mogočno organizacijo, vse kar je nezdravega bo moralo odpasti.

Vedno smo tudi mi povdarjali da je potrebna združitev jugoslovanske kolonije in prav slovenske. To tudi nam narekava program N. O. F. katerega smo obljubili braniti in širiti med naš narod. Ker pa do danes nismo še vsi "pod streho hiše ene" kot je napisal S. Gregorič, je prepotrebno vsvariti zdravo in čisto edinstvo, da bomo to dosegli, da bomo to uresničili nam je potreben tisk.

Da se uresniči vse kar smo zgoraj napisali ne zadostuje samo naša dobra volja, ne zadostuje naša želja, potrebna nam je pomoč in sodelovanje vseh naših čitateljev, vseh onih ki jim je mar za srečnejšo bodočnost človeštva. Edino z pomočjo čitateljev bomo lahko izpolnili naše delo.

Kaj hočemo? Predvsem, hočemo pridobiti 1.000 novih naročnikov do 28. februarja. Povečati list na 12 strani, in po možnosti napravi-

ti list da bi izhajal tedensko. V ta namen smo ustanovili poseben tiskovni borbeni fond. — Vprašanje je ali se da vse to napraviti? Da, lahko napravimo. Tiskovni borbeni fond, pomeni, več pesov, več nabojev v borbi proti ostankom nacifašizma. Tiskovni borbeni fond bo sestavljen iz prostovoljnih prispevkov, katere smo začeli nabirati. Predvsem je potrebno da se mobilizirajo naši čitatelji v mestu in na deželi, da organizirajo majhne čajanke, asado itd. v pomoč listu.

Edino s pravim programom in močnim tiskom bomo pomagali Edino s pravim programom in močnim tiskom bomo pomagali moralno našemu junaškemu narodu, in samim sebe, na ta način bomo branili zasluge in pridobitve, ki jih je izvojeval jugoslovanski narod v neprimerni in herojski borbi.

Sporočamo vsem onim rojakom, ki so naročeni na J. I. V. da bodo še v naprej dobivali naš list. List bomo pošiljali dokler jim ne zapade naročnina. Datum v oklepaju poleg imena na naslovu pomeni, kdaj zapade naročnina.

Z današnjo številko ustavimo pošiljanje lista vsem, ki se do danes niso naročili. — Da si zagotovite redno prejemanje lista je, da se na istega naročite potom poštnega bona ali giro postal.

Upravnik.

Radi raznih ovir in tudi organizacijskih težkoč so zadnje dve številki lista izšle z zamudo. Sedaj smo vse stvari uredili in tako je za v naprej omogočeno redno izdajanje lista. List bo izhajal 5. in 20. vsakega meseca.

Odbor za Jugoslovansko Primorje v Argentini

je sestavljen iz sledečih društev in organizacij:

Jugoslovansko Društvo "Samopomoč Slovencev"

Delavsko Kulturno Društvo "Lj. Oder"

"Gospodarsko Podporno Društvo Slovencev" — V. Devoto

"Slovenski Dom"

Slovensko Podporno Društvo "I. Cankar" — Saavedra

Primorski Odbor

Udr. Svobodna Jugoslavija — Slovenski Odsek

Udr. Svobodna Jugoslavija — Slovenski ženski Odsek

Udr. Svobodna Jugoslavija — Slovenski Odsek — Piñeyro

Ožji Simon Gregorčičev Odbor Kobariška Skupina

IZJAVA

Odbor za Jugoslovansko Primorje je sklenil na svoji zadnji seji, najstrožje obsoditi nesmiselno postopanje starih jugoslovanskih politikov, kateri so v svoji zaslepljeni nesramnosti, poslali na konferenco zunanjih ministrov v London, spomenico v kateri zahtevajo, naj se zasedajoče velesile vtičajo v notranjo politiko Jugoslavije, "ker maršal Tito vlada s terorjem", in to v trenutku, ko so zunanji ministri pretresali vprašanje Julijske Krajine. Ti neznačajneži, ki so ob priliki napada na Jugoslavijo pobegnili v London in so tam cel čas vojne lepo in udobno živeli na račun bojujočeka se naroda, bi sedaj radi šli nazaj na prejšnje stolčke, brez ozira na to, da lahko s takim postopanjem napravijo Primorje, kakor se je to zgodilo po prejšnji vojni. Očitajo maršalu Titu, da vlada s terorjem. Tu imajo popolnoma prav. Tito ne bo nikdar dovolil, da se povrnejo prejšnji časi, ko je živel samo par stotin ljudi, ki so se imenovali "domovina", ostale množice pa so morale hoditi in delati sključenih hrbtov. Tito je dal narodu pravice in ga pripravil do spoznanja, da samo v slogi in bratstvu najdemo blagostanje vsega ljudstva. Tito je bil prvi, ki se je uradno in v imenu celega jugoslovanskega naroda, kateri ni nikad pozabil krivice rapsalske pogodbe, potegnil za naše pravice in se izjavil nešetokrat, da se bo boril za "Julijsko Krajino", ker pripada in je po vseh pravicah jugoslovanska zemlja. Tisti, pa, ki bi danes radi imeli drugi red v Jugoslaviji in ki se ne zavedajo važnosti tega odločilnega trenutka, niso nikdar mignili s prstom za naše kraje, pač pa so bili vedno v službi naših sovražnikov. Če so Italijani, katerih je predstavljal zloglasni Mussolini, namrdnili nasek, je v Beogradu kar zavrelo. Tako je poslali policijo na emigrantska društva naših bratov, ki so se zatekli v Jugoslavijo v nadi, da gredo k svojim bratom. Narod jih je res vedno sprejel kot brate, a oni ki so vladali in bi sedaj spret radi bili v Beogradu, so bili in so še danes prodane duše. Oni bi nas in celo

Jugoslavijo spet radi prodali tujcem. Zato moramo mi, kot pošteni sinovi naroda kateri se je boril za našo in njegovo svobodo ter dal na žrtvenik najboljše svoje sinove, obsojati tako postopanje in zaničevati z vsem gnjevom naše duše podpisnike takih nesramnih spomenic.

Franc Kurinčič Andrej Škrbec
Predsednik Tajnik

BLAGAJNIŠKO POROČILO "ODBORA ZA JUGOSLOVANSKO PRIMORJE"

10. OKTOBRA 1945.

Dohodki:

Za prve stroške so prispevala društva (8) vsako po \$ 10.—, dočim so ostala tri položila na nabiralno polo štev. 1 od F. Kurinčič tudi po \$ 10.—, jako je torej prvi dohodek brez nabiralne pole \$ 80.00 a drugi dohodki so vsi glasom nabiralnih pol kakor sledi:

Nab. pola štev.		
1	F. Kurinčič	81.00
402	A. Škrbec	33.00
111	Dora Šcurk	30.90
205	Ivan Lukač	68.00
204	Franc Klinec	31.00
203	Franc Berginc	15.00
411	Ivan Lozar	8.00
404	Venceslav Nanut	46.10
274	Anton Štular	4.00
256	Benedikt Gomišček	68.10
273	Ivan Rosič	2.00
186	Aleksander Prinčič	12.30
115	Bruno Komavli	8.50
269	Anton Leskovec	10.00
209	Hilarij Kenda	10.00
107	Jakob Lukežič	21.00
181	A. Škrbec	12.95
182	Ivan Orel	5.00
215	Jožef Srebrnič	140.00
221	Jožef Ostanek	12.00
223	Marija Novak	14.00
165	Valentin Štolfa	34.00
283	Ciril Blažič	5.00
286	Jožef Volk	41.00
285	Anton Hrvatin	13.10
284	Liberat Tavčar	7.95
282	Rudi Juriševič	26.50
110	Valentin Črne	8.00
412	Veronika Piščanc	23.00
112	Anton Košuta	25.00
161	Franc Zgonik	22.00
266	Franc Simčič	11.50
217	Ivan Lupin	62.00
162	Mirko Turel	36.50
168	Mirko Turel	1.00
169	Bernard Cibič	32.00
170	Pepca Bažec	7.50
		\$ 1.068.90

(Dalje prihodnjič.)

Gasper Štavar,
blagajnik.

RESTAVRACIJA

IVANČIČ RUDOLF

AÑASCO 2622

Pisma iz Naše Primorske

Naš rojak A. Mozetič je prejel iz Egipta pismo, katero se glasi:

Dragi Anton!

Po štirih dolgih mesecih sem prejela Tvoje pismo. Veseli me da se nahajate vsi pri najboljšem zdravju. Naznaniti ti moram da prihajajo jako žalostne novice od doma. Te dni je prejela Ivanka pismo od Karlota, poslano po nekem angleškem vojaku, pismo je rabilo iz Italije 12 dni. Karlo med drugim piše sledeče: da sina Stankota so ubili fašisti, pokopan je na domačem pokopališču na Vogerskem. Ravno tako je padlo mnogo drugih žrtvi fašistične družali.

Naša hiša je pogorela do tal. Zgodilo se je namreč tako: naš sosed Jožef Gregorič, po domače Kalinov Pepi, je odšel k partizanom. Zato so se Nemci maščavali, zažgali so mu hišo in tako je zgorela tudi naša. Nič ne vem kje se nahaja najina nevesta, njena hčerka in najina hči Milena. Zvedela sem, da je naš starejši sin Anton bil zaprt v goriških zaporih, ko so prišli partizani v Gorico so ga osvobodili, mi ni znano ali je ostal doma ali je šel znjimi. Kot sem ti že pisala najin sin Slavko se nahaja v ujetništvu na Korziki, pisal mi je že več pisem, poroča, da se ima prav dobro in amerikanci zelo lepo postopajo z ujetniki. Od najmlajšega sina Marija nimam nobenih vesti. Zadnje mesece vojne se je nahajal v Milanu, želela bi da bi bil tudi on ujet od angležev ali amerikancev. Morda je po kapitulaciji Italije zbežal in se nahaja pri partizanih.

Prosim te če v slučaju prejmeš kakšno novico od doma sporočimi takoj, ravno tako ti bomo jaz takoj pisala če kaj izvem iz naše požgane, mučene in zaslužnjene domovine.

Pozdravi ta mvse naše sorodnike, prijatelje in znance, posebno pa najino malo nečakinjo Rožico.

Marija C. Mozetič.

Naš rojak A. Volk je prejel od brata s Trnovga pri Gorici, sledeči brzojav:

Vsi zdravi, hiša posuta, povrnil sem se iz ujetništva.

L. Volk.

Rojakinja J. Zavratnik je prejela pismo od sestre, v kateri ji sporoča med drugim:

V Solkanu je nekaj nepopisljivega hišo so nam posuli, naš Franc je vse zgubil, rešil si je le golo življenje. Njegova žena je od strahu zbolela. Franc se je zelo postaral, dela kot grešna duša, pomisli štirje otroci, žena bolena in vsi nagi in bosii...

Ivan Ukmar je prejel pismo od svaka, piše mu:

Po dolgem času se oglašam, nahajam se v Rimu, vračam se domov. Pisal sem iz Anglije kjer sem bil v ujetništvu. U času vojne sem bil ukrcan na parniku dvakrat so nas potopili na Atlantskem oceanu, k sreči sem se vedno rešil.

Domov so me poslali, ali nisem mogel priti radi nove fašistične republike in Nemcev. Do pred dnevi sem moral ostati v Bari, kjer sem opravljal delo kuharja pri amerikancih. Kako je doma mi ni znano, zadnje pismo sem prejel leta 1943, pisali so mi da brat Rudi je bil ranjen v Rusiji, zdravil se je v Jugoslaviji. Po treh letih sev račam domov, kaj dobim doma, ne vem.

Pozdrave A. Budal.

Naš tovariš Mirko Tavčar je prejel pred dnevi pismo od bratranca iz Port de Bou - Francija. Piše mu:

Port de Bou 10-9-45.

Dragi Mirko in Marija!

Sporočam Vam da po tako dolgem času in željnem pričakovanju sem prejel Vaše pismo od 29. 6. veseli mi da se doboste pri najboljšem zdravju.

Sedaj vam po hočem sporočiti nekaj žalostih novic od doma, kaj vse so morali prestati naši ljudje, toda "brez žrtev svobode ni". Tako je pisal župnik Kjuder iz Tomaja, pisal je sem Albinu Tubelčevmu, v pismu pravi da so bili ustreljeni od nemcev Nini Perčev, edek Rosken in eden Požarjev po domače in še eden drugi, katerega imena no omenja. V Tomaju so s Sežane obstreljavali zavod in cerkev, ravno ko je duhovnik prof. Šonc bral mašo. Če je bilo kaj žrtvi ne pove, so že pravočasno zbežali. Mnogo naših ljudi je bilo odpeljanih v Nemčijo v koncentracijska taborišča in v tovarne, mnogi se že vračajo domov. Župnik Kjuder piše da so Nemci hoteli zažgati Dutovlje in Šepulje a on je toliko izprosil da niso uresničili svoj načrt, njega so pozneje hoteli Nemci ustreliti postavili so ga zidu, ampak niso tega napravili temveč so ga odpeljali v zapor v Trst, kjer je ostal tri mesece, ves čas so ga pretepali in mučili.

Tulcavi ne pogrešajo nobenega in njih sorodniki tudi ne. Vsi ki so ostali pri življenju po večini otroci in žene in se sedaj vračajo iz Nemčije, so po več. tuberkulozni. Kdor je odšel k partizanom so mu Nemci zažgali hišo, družino pa odpeljali v Nemčijo. Tako so požgali: Komen, Štanjel, Rihenberg in posamezne hiše po večjih vaseh. Opčine so še precej poškodovane, Trst, Gorica in njena okolica, Idrija je tudi precej poškodovanega vsled bombnih napadov in pozneje krvavih bojev.

Žena mi piše da v bojih za osvoboditev Gorice so padli: Polde Savičev, Lojze Starcev, Viktor Štokov, Tine Frenkovec, sin Matijeta Jevnega, Tončka Vrabc; Toretova. Vsi ti so bili partizani, ozirna v N. O. V. Slava padlim junakom.

Nemci so prijeli Jožefa Fabretovga odpeljali so ga na njivo, Kosmatico kjer so ga prisilili, da si je moral sam izkopati grob, nato je bil ustreljen. Tvoj oče kakor sem ti že v prejšnjem pismu omenil se je nahajal v koncentracijskem taborišču, tam je po groznem trpljenju in mučenju umrl, izbili so mi vse zobe, ko je umrl je tehtal 40 kg. Z njim so bili tudi Pepi Lenčken in Pepi Lavrencev, tudi oni so žalostno končali v Nemčiji.

Dutovski župan Kompare, njegova žena, Uršič Ivan, poročen s Zgončanovo Marijo in Pepi Luren so bili ustreljeni od partizanov, ker so bili v službi sovražnika izdajali so svoj narod.

Pri živčevih si je teta zlomila hrbet in radi težkih notranjih poškodb je kmalu umrla. Vido in Pavle sta se poročila, prvi s Marijo Beskovo in drugi je šel za zeta v Tomaj k Tonetu Petelinovemu. Fašisti so aretirali Nandota Rožnega, celo noč so ga mučili, zadali so mu z bajoneti nad štirideset vbodljajev, drugi dan je bil ustreljen. Aretiran je bil po pomoti, kajti v Štorjah živita dva rojaka z istim preimkom. Tako so pončenjali fašisti in nemci, če je od kake družine kdo odšel k partizanom so hišo zažgali, kar jih je ostalo na domu so jih zaprli. Uboge ljudi so pretepali in mučili na najbolj rafiniran način, ako bi ti

Slovenija v borbi za svobodo

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSa

MIRKO G. KUHEL
tajnik SANSa
(Nadaljevanje)
XIII

Osnovno demokratična ustava, ki jo je sprejel slovenski parlament na zasedanju v Črnomlju 19. februarja 1944, spoštuje in ščiti privatno lastnino in gotovo ne govori o kakem podržavljenju industrije, kmeti ali katere druge poteze slovenskega gospodarskega življenja.

Večina malih podjetnikov odločno podpira Osvobodilno fronto in partizane in nikjer še ni bilo dokazano, da so na kak način prisiljeni do tega. Mala podjetja obratujejo, toda teh je le malo in so večinoma trgovskega značaja. Na prodaj so glavniki, toaletne po-

vse popisali bi niti ne verjel, da zmore kaj takega napraviti človek.

Osem tisoč partizanov mladeničev, mladenk in mož po večini iz Primorske je padlo za osvobodjenje Trsta.

Oprosti da ti ponavljam ene in iste novice, ampak nisem gotov ako si prejel zadnje pismo.

Zena mi piše da so v Dutovljah pri Rozmanavih, zraven tvoje hiše s ubili nekega nemškega vojaka, vojni povelnik je ukazal sklicati vse ljudi iz Dutovlj na trg, ljudi so postavili v vrsto in so zbrali vsacega desetega da ga bodo ustrelili. Za te uboge nedolžne ljudi rešiti smrti, sta zaprosila nemškega komandanta Nine Ciken, Ukmar in Lojze Bončetov da naj jim prizanese in res zvečer so vse na smrt obsojene spustili na svobodo. Nini Ciken je od strahu zbolel in v kratkem umrl.

Tri dutovke so se vrnilo iz Nemčije v drugem stanu, ena je naša sestrična Živčevih, ena Tubelcava in ena Hribova od Hermana. Tvoja sestra Zorka in pa moja hčerka Milka so se morale skrivati pred Nemci po jamah, ako ne bi ji odpeljali v Nemčijo. Žene katere imajo majhne otroke so pustili, kar se naših sorodnikov tiče ni drugih žrtvi, edino za našega bratranca Lojzeta Marnevega ne vejo kje je, ali je sploh še živ. Herman Flekov, Milivoj od Janeza, Kovačevga, oče Rožen in mati Lurena so umrli naravne smrti. Z Auberja od tvojega brata ljube, so bratu Nemci oči zvrtili, celo noč so ga pretepali in na strašen način mučili, naslednji dan so ga ustrelili.

Marneva, Mirko in Mara sta se poročila. Tvoj brat Zorko je doma ali je vedno okoli pobira živež za tiste uboge sirote, ki prihajajo domov iz koncentracijskih taborišč iz Nemčije; tvoja sestra Slavka s hčerko je doma, njen mož Stanko je pri partizanih kot šofer v Trstu. Tvoj 17 letni brat Milan je tudi pri partizanih udeležil se je velikih borb proti fašistom sedaj se nahaja v

trebščine in druge podobne malenkosti, ki so ostale v zalogi izza italijanske okupacije, drugega blaga pa ni.

LASTNINA IZDAJALCEV

Največji veleposestnik na Slovenskem je grof. Auersperg, ki ne lastuje samo po naših krajih velika posestva, katera je oddajal v najem, temveč tudi v Avstriji in Ogrski. Osvobodilna fronta ga smatra za izdajalca, ker je pomagal nacijem, in njegovo premoženje bo zaplenjeno in prevzeto od države. Druga taka izdajica po imenu Van Der Wallis (ali nekaj sličnega) je istotako lastovala obširna posestva v Sloveniji. Bil je v tesni zvezi z Italijani in Nemci, toda je pobegnil v Avstrijo, kjer

Ljubljani. Uboga tvoja mama je vsa potrta in žalostno od kar so umorili tvojega očeta. Drugega nič kaj posebnega mi ne opisuje žena, da je bila letina zelo slaba, bila je velika suša, sena ni. Maja meseca t. l. so se pri nas vršile velike bitke, nemški konji so vse pašnike spasli. V hlevu imajo že enega vola za delo. Pri nas je vse slovensko, šola, časopisje, veselice itd. da sedaj že prirejajo prireditve in druge zabave, tako da se malo poveselejo in pozabijo na prestano gorje. Obleka in čevlji je zelo drago, če se najde par čevljev stanejo 6.000 lir, za živež že gre, niso bili lažni.

Jaz se nahajam pri vojaki od leta 1941, dvakrat so bil na dopustu, od februarja meseca 1943 se vedno v službi, po dolgih dveh letih sem prejel prvo pismo od doma in ni prav nič čudnega še sem postal siv. Tukaj v Pourt de Bou, blizu Marsilije nas je pet tisoč slovenskih ujetnikov, iz Dutovlj nas je pet; Rudi Frček, Zdravo Felipev, Mirko Bskov, Pepi Štokov in Albin Tubulev. Jaz delam v pristanišču, oblečeni smo kakor ameriški vojaki, hrano imamo dobro, delamo tudi po ameriškansko. Plačajo nam 40.00 frankov na dan, ¼ l. vina lahko kupiš za 40 fr., tukaj je zelo velika draginja. Ujetniki ostalih narodnosti so že povrnili domov, samo nas še držijo, kar so gotovo krive razmere ki vladajo v naših krajih. Tekom vojske sem bil eno leto v Sardiniji kjer sem zbolel za malarijo, eno leto na Korziki in sedaj sem pa tukaj v bližini Marsilije. Direktno pošte ne dobivam, od tukaj grejo posebni avtobusi v Trst po našo pošto, vi v Ameriki ne boste še tako zlepa prejeli pošte, vsaj dokler se ne uredijo razmere v naših krajih.

Za danes končam. Sprejmite pozdrave, enako pozdravi Ditko, teto, Poldeta in Milko.

Smrt fašizmu! Svoboda narodom!

Viljem Švab.

se sedaj skriva.

To so edina privatna posestva v Sloveniji, kjer bi bilo mogoče uvesti kolektivno obdelovanje plodne zemlje, toda v najemu jih imajo posamezne družine, ki so že poprej imele svoj obstanek od kmetijstva na tej zemlji. Povzet še ni bil noben korak, vojaški ali civilni, da bi se ta posestva kolektivirala.

KOLEKTIVNO OBDELOVANJE ZEMLJE

Večina slovenskih družin danes sestoji samo iz žensk, otrok in starčkov. Obdelovanje zemlje je trudapolno in počasno, kajti narod še vedno uporablja starokopitno poljsko orodje. Jeklen plug je že nekaj modernega. Lansko leto (1944) so polja bogato obrodila in edino znamenje kakega "kolektivizma", ako se sme to tako nazivati, je bilo dejstvo, da so ranjenci in vojni invalidi pomagali pri poljskem delu; poslale so jih na delo vojaške oblasti radi pomanjkanja delavcev. V varnih krajih včasih pomagajo ženskam in otrokom na kmetijah in poljih spravljati seno in druge pridelke tudi bataljoni na počitku.

REKVIZICIJA ŽIVEŽA IN VOZNIH SREDSTV

Edini korak, ki spominja na kolektivizem in katerega so partizani upeljali, je rekvizicija živeža in tovrstne živine za vojsko. Oskrbnik za potrebščine v Osvobodilni fronti nikoli prisilno ne izvede akčne rekvizicije, da bi namreč sam določal ceno za živež ali govedo. Po stari slovenski navadi se mora s kmetom "glihati" za vola, seno, oves itd. V vsakem slučaju je določena poštena cena; in če bi se kmet branil denarja, ki je navadno polovica v lirah, polovica v partizanskih bondih, dobi uradno potrdilo, v tem je povedano, da bodo po vojni partizanski oblasti vzete vola ali katero drugo vzeto reč nadomestile z drugo primerne vrednosti.

Vprašanje konj, volov in vozov za prevažanje ranjencev, streliva in drugih vojaških zalog je rešeno na ta način, da vsak gospodar daruje rabo svojih konj, volov ali voza en dan ali dva na teden za vojaške namene. Nobena stvar ni vzeta samovoljno. Kakor pri vprašanju vere in cerkve, so tudi pri rekviziciji partizani skrbno previdni, da se narodu ne zamerijo ter da spoštujejo njegovo osebno lastnino. Kmetom pomagajo na vse načine pri setvi, obdelovanju po-

lja in pri žetvi, toda za to delo ne zahtevajo od njega kolektivizem za plačilo. In posledica tega je, da kmetje prostovoljno pomagajo kolikor pač morejo pri prehrani vojske. Vojakom na pohodih vedno ponujajo kruha in vina in vasi so gostoljubne ter sodelujejo z njimi kar največ mogoče.

MLINARSTVO

Mlinarska obrt je v Sloveniji še vedno dobro razvita. Toda mlinarski in bolnišnicam. Tudi v tem slučaju se vodi natančen seznam in račun o prodani moki, in mlinar je uverjen, da bo plačan. Na pohodih nudijo mlinarji partizanom svežega kruha in mleka. To se dogaja v vseh delih Slovenije, ki so pod partizansko oblastjo. Deželno gospodarstvo, razen kmetijskega, je v zastoju. Dežela faktično živi svojega kapitala. Oblasti pomagajo kmetom na vse načine in širijo propagando za zaščito semen in plemenske živine. Redno tiskajo informativne letake in opozarjajo kmete, da skrivajo svoje pridelke in da ne pade sovražniku niti zrno pest.

ZAPOVEDANO OBDELOVANJE PLODNE ZEMLJE

Spomladi 1944 je bil položaj živeža in prehrane v Sloveniji skrajno kritičen. Nastajalo je vprašanje, ali bo do žetve zadosti živeža za vojsko in civilno prebivalstvo. Parlament je prejel postavbo glede zapovedanega obdelovanja plodne zemlje, da zagotovi za vse vsaj nekaj potrebnega živeža.

Kmet se je strinjal s tako postavbo, kajti dobro se je zavedal, da čaka njega in vojsko veliko pomanjkanje in lakota. Vojaške oblasti so poslale za delo na kmete vse moške, ki so bili na razpolago. Narod je to pomoč z veseljem

Se priporoča rojakom dobro znana ČEVLJARNICA
Delo solidno

L. Brankovič

MORLOTE 138

La Paternal

Josip Hlača

Mehanična delavnica

Villa Real 140

José Ingenieros

U. T. 757-640

Bar in RESTAVRANT "MIRAMAR"

PARRILLA - PRVOVRSTNA KUHINJA - KEGLIŠČE

J. LAH

Avda. Fco. BEIRO 5294

U. T. 50 - 4300

FERDINAND COTIČ

Trgovina z železnino, porcelano, steklenino. Vse gospodinjске potrebščine, kuhinjsko posodo emajlirano in aluminjasto, porcelan, steklenino, razno orodje, gradbeni material, itd.

LOPE DE VEGA 2989

vogal Cnel. RAMON LISTA

U. T. 50-1383

V BLAGI SPOMIN SMRTI

DUTOVSKI ŽRTVI

kateri so bili ubiti od Nemcev in oni ki so padli v boju za osvoboditev naše zemlje.

Ostali nam bodo v spominu, kjer so darovali svoja življenja za osvoboditev naše zemlje in našega naroda.

Slava padlim junakom.

Vaščani.

pozdravljal, posebno še, ker ni bilo treba nobenega vojaka plačati za to delo. Niti niso oblasti zahtevale od kmetov kakega plačila v obliki pridelkov. Slovenska narodna vojska ima v ljudstvu svojo največjo oporo in za povračilo je narod sam daroval živež in prenočišče brigadam, kadar so ga na svojih pohodih potrebovale.

VOJSKA IN NAROD

Kmetje pomagajo vojaštvu kolikor morejo. Še na misel jim ne pride kaka ideja o kolektivizmu ali skupnosti lastnine, niti jih nikdo na to ne prigovarja. Ljudstvo čaka na mir in spoznava ter se zaveda, da je slovenska vojska skupni trud in napor, pri katerem igrajo važno vlogo tudi njegovi sinovi in hčere. Vsled tega zalagajo z živežem svojo vojsko. Marsikateri kmet pripravlja hrano in nudi prenočišče partizanskim vojakom v zavesti, da se njegovi sinovi in hčere nahajajo v drugih delih domovine in trdno upa, da bodo tudi njegovi od drugih kmetov deležni istega gostoljubja in sočutja.

Edina kolektivna ali združna ustanova v Sloveniji je *slovenska narodna vojska*. Ta je sama upeljala svojo strogo disciplino in ni plačana. Obstaja le vsled volje naroda samega. In ljudstvo se zaveda, da je ono zgradilo svojo vojsko in je nanjo ponosno. Brez te bi se v njegovem življenju ponovile grozote in strahote, kakršne je preživelo začasa italijanske okupacije. In narod nikoli ne bo pozabil oktobrske (1943) ofenzive, ko so Nemci požigali vasi, streljali nedolžne ljudi in pokradli ves živež in živino.

Med slovenskim narodom in krutim sovražnikom stoji danes narodna vojska. Kot svojo skupno ustanovo jo narod zavestno podpira in zaklada, kajti v nji vidi svojo rešitev in srečnejše dni, katere mu narodna osvobodilna vojska s pomočjo zaveznikov vedno v večji meri uresničuje.

XIV.

ZDRAVSTVENO STANJE NARODA

O zdravstvenem stanju Jugoslavije smo dobili že precej poročil, toda ničesar definitivnega. Znano nam je, da sta štiriletna okupacija in lj. borba proti sovražniku izčrpala narodu večino zdravniških pripomočkov, bolnišnic, zdravil in zdravnikov. Že to je samo po sebi velikanska katastrofa, ki je v začetku prizadela le bolne in starejše ljudi ter otroke, ki so poleg zdrave hrane potrebovali še umetnih sredstev, da so se vzdržali pri življenju. Ko pa je pričelo primanjkovati stabilne hrane in raznih vitaminov, ki jih je telo dobilo z uživanjem balancirane hrane, tedaj so se pričeli kazati znaki tudi pri zdravju preje čilih in čvrstih ljudi. Zdravo človeško telo lahko prestaja nekaj časa brez gotovih osnovnih elementov, ki so potrebni za dobro zdravje telesa, toda za narod, ki je še v mirnih časih moral živeti brez nekaterih vitalnih hranilnih in za razvijanje telesa potrebnih snovi, je vojna postala usodna in številni ljudje so

pomrli radi pomanjkanja tega elementarnega živeža.

O zdravstvenem stanju Slovencev nismo dosti slišali. Vedeli smo, da mnogi stradajo, da so brez zdravniške postrežbe in zdravil, brez potrebne gorke obleke ter da za posledice plačujejo s svojimi življenji, zlasti otroci in slabotni ljudje. Brez zanesljivih podatkov nam je bilo nemogoče soditi o zdravstvenem položaju v Sloveniji in te podatke je bilo težko, oziroma nemogoče dobiti, dokler je v deželi rogovilil krvoločni sovražnik, ki je preprečil vsako raziskovanje.

Osebe, ki so bile vsled razmer prisiljene trpeti okupatorja v svoji sredini in izmed katerih je bilo tudi nekaj takih, ki so mu bile pripravljene služiti in so mu služile, niso občutile toliko pomanjkanja kot oni, ki so radi svojih partizanskih simpatij bili odrezani od ostalega sveta. Prvi so dobivali nekaj hrane od Italijanov in Nemcev, drugi pa so bili izključno odvisni od domačih sredstev in zavezniške pomoči, ki je pričela prihajati šele pozno. Leta 1944 še za ranjence in bolnike ni zadostovalo.

Ko so zavezniške države pričele pošiljati svoje vojaške misije v Slovenijo in so te poročale svojim vladam o položaju v Sloveniji, so poročila govorila tudi o zdravstveni mstanju naroda, o potrebah zdravniške in medicinske pomoči, o pomanjkanju osnovne hrane, vitaminov, obleke, obuvala in drugih potrebščin, brez katerih je narod umiral na tisoče. Zlasti UNRRA je morala imeti te informacije. Na podlagi prvih poročil so potem zavezniške oblasti poslale v Slovenijo (in druge kraje Jugoslavije) svoje izvedence in veščake, ki so imeli proučiti položaj in priporočati odpomočke. Ta razprava o zdravstvenem stanju v Sloveniji sloni na takih in podobnih poročilih.

BOLEZNI

Če pride tujec med Slovence danes, bi takoj opazil silno slab položaj zob. Veliko odraščanih ljudi je brezzobih in če jim še kaj zob ostalo, so gnili in v procesu razpadanja. Prilичno zdravih zob je skoraj nemogoče najti. Amerikanci imajo navadno slabe zobe, Angleži pa še slabše, toda v primeri z njimi so Slovenci daleč zadej. Štiri-

letna vojska, pomanjkanje prave hrane in zobozdravniške oskrbi so glavni vzroki za ta položaj. Seveda, mnogo ljudi je imelo slabe zobe še pred vojno. Danes so starejši ljudje srečni, če sta jim v ustih ostala še dva čekana, ki se v pravem kraju srečata. Gnili zobje med mladino so navaden pojav in ta priča o velikem zanemarjenju. Zobobol je nekaj vsakdanega in naši ljudje ga smatrajo za naravni pojav. V tem oziru je mnogo Slovencev celo v Ameriki zelo starokopitnih.

Drugi resni pojav je golša ali brahor ("krof"). Na tej boleznitrpijo moški in ženske, mnogi izmed katerih mislijo, da jim je to "usojeno". Od 30 do 40 odstotkov ženskega spola v vsaki vasi ima golšo in nekateri slučajji so naravnost čudnoliki. Med moškimi od-

stotek ni tako visok, toda velika Adamova jabolka so očividni dokaz. Dekleta v starosti od 15 do 17 let imajo po večini "debele" vratove;; kadar pomanjkuje elementarne hrane, to ni znak debelosti, temveč golše.

Še v "dobrih časih" so nekateri ljudje v Sloveniji verjeli, da povzroča golšo svež, vroč kruh. Resnično pa je to bilo le strašilo, da se je použilo malo manj svežega kruha, katerega nikoli ni bilo preveč. Danes je v Sloveniji malo kruha, svežega, vročega ali pa suhega, golš pa zelo veliko.

Navaden pojav med partizanskimi vojaki je tudi revmatizem in otekanje členkov. Povzročajo ju spanje na vlažnih, mrzlih tleh, nezadostna obutev in korakanje dan za dnem v premočenih čevljih. Po več letih takega življenja so se i

TRGOVINA JESTVIN

Oton Turel

ANDRES LAMAS 1265
U. T. 59-1892

F. Vouk & L. Rojic TRGOVINA JESTVIN

TRES ARROYOS 1600
U. T. 59-2153

MEHANIČNA DELAVNICA

Vsa v to stroko spadajoča dela izvršuje

ANTONO KLINC

TINOGASTA 4386-88

U. T. 50 - 5750

RECREO "LLAO-LLAO"

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

IZBORNA DOMAČA KUHINJA. ČEDNE IN ZRAČNE SOBE
CENE ZMERNE

Se priporoča rojakom

I. OBERDANK

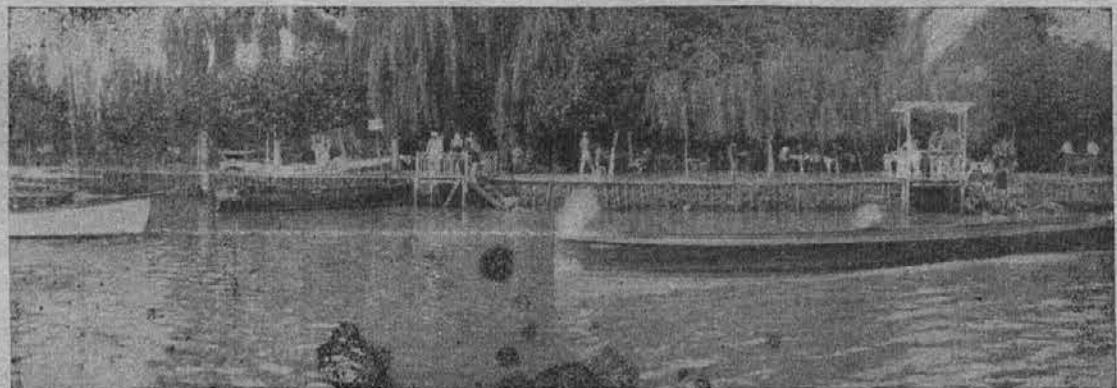
Kadar se misliš preseliti poslužise PREVOZNEGA PODJETJA

ANTON BLAŽINA

PREVAŽANJE PO MESTU IN NA DEŽELO

TRIUNVIRATO 2789

U. T. 54 - 0257

RECREO "EUROPA"

Lastnika brata ROVTAR

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

U. T. 749-589

PRVOVRSTNI HOTEL

z najboljšo KAVARNO in RESTAVRACIJO

Prevoz s postaje TIGRE, F.C.C.A. do Recrea
in nazaj, odrasli \$ 1.—, otroci \$ 0.50

Keglišče, velika plesna dvorana. Prostor za PIK-NIK

P R A V I C A

Editado por las Sociedades D.K.D. Lj. Oder, S.P.D. I. Cankar y Agr. Yug. Libre - Com. Esloveno

mladi nabrali revmatizma. Nič navadnega ni, če se mladi fantje pogovarjajo o svoji "revmi" in ob deževnem vremenu tarnajo o trganju in bolečinah, kot nekdanji stari, kronično revmatični ljudje.

Velika nadlega, obenem pa nevarnost je za vojake in civiliste globok, rezek kašelj, ki je kroničnega značaja. To je simptom pljučnega nereda. Kadar mladi fantje, ki so se komaj pričeli briti, pokašljujejo, hrkajo in pljujejo nad pol ure vsako jutro, to ni posebno zdravo znamenje. Starejši ljudje imajo globok, hripav, a suh kašelj. Vse to so resna znamenja navzočnosti začetne jetike ali sušice, ki zlasti v Jugoslaviji pobere toliko žrtev vsako leto. V Sloveniji ni nič novega, če spi štiri ali več ljudi skupaj v eni sobi za zaprtimi vrati in okni. To se dogaja zlasti sedaj, ko primanjkuje stanovanja, in pozimi, ko je vsaka toplota dobrodošla. Kakšen duh prevladuje v spalnicah, si lahko predstavlja vsakdo, ki je navalien nočitka v zračni, prostorni sobi. Te razmere veliko pripomorejo širiti tuberkulozo.

Med mladimi in starimi se je razpasla neka nova bolezen, ki jo imenujejo "avitaminoza" — pomanjkanje nitrarnih ali solitrnih snovi v živežu — ali vitaminov. Prvi znaki so lise pomrtvele kože po bedrih in izguba vsakega čuta

na dotičnih mestih. Drugi štadij je izpadanje zob in bolno dlesno in usta. Na tej bolezni trpi veliko vojakov in civilistov. Vsi simptomi bolezni pa izginejo, čim začne bolnik zavživati vitaminske pilule.

Toda vzlic vsem tem nadlegam je splošno zdravje naroda dobro. Življenje na prostem in neprestano gibanje v naravi daje ljudem zelo dobro in zdravo barvo. Posebno otroci se zdijo zdravi in čvrsti, kar pa je pripisati trdemu življenju in svežemu zraku, ne pa hrani. Lica so jim rožnata in zglejajo veseli. Ta položaj je skoraj presenetljiv, kajti povprečni človek bi pričakoval bleda lica in čemernost. V najhujši zimi je videti malčke capljati okoli bosonoge in slabo oblečene; nožice so jim rdeče od mraza, toda so veseli in se ne brigajo ne za sneg, ne za mraz.

Med nami v Ameriki so se našli celo nekateri "dušni pastirji", ki so razgovarjali ljudi, da bi kaj prispevali za takojšnjo pomoč trpečemu narodu v Jugoslaviji, češ, samo "rdeči" bodo dobili.

ZAHVALA

Odbor D. K. D. Ljudski oder se zahvali vsem članom in simpatizantom kateri so pomagali na prireditvi 14. t. m., kakor tudi vsem tisti, ki so popravili in urejali društvene prostore.

Vsem gre naša najiskrenejša zahvala in priznanje.

Življenja in Borba

Uredništvo "Pravice" je prijele več pisem, katera je pisal iz koncentracijskih taborišč rojak Matija Gržina sestri in sorodnikom. Ker se iz pisem, vkljub temu, da so zasebna kristalizirajo težnje in jasno prepričanje zavednih sinov našega naroda, smo sklenili njih objavo.

Rojak Gržina, doma iz Knežaka na Krasu, s težkim srcem je zapustil kraško kamnjo in odšel v Jugoslavijo. V Ljubljani je delal in študiral, miru pa ni našel. Odšel je v Beograd, kjer je končno bil zaposlen pri manjšem trgovskem podjetju kot šef. Doživel je nova razočaranja kot sam pravi: "Končno sem spoznal, da v Jugoslaviji ni mogoče priti z lastnim delom do udobnosti in izobilja, da bi se to doseglo, potrebno je znati izkoriščati delo in trud drugih. To mi pa ni v naravi".

Ob pričetku borbe španskega naroda je pravilno razumel težkoče istega, kakor tudi pomen borbe. Nič ni pomišljal, odpravil se je in odšel, tam je bil do konca, na kar se je znašel z drugimi Jugoslovani v koncentracijskem taborišču "demokratične" Francije od koder je pisal:

Gurs, 26.9.1937.

Ljuba sestra in svak!

Zelo sem se začudil, ko sem prejel danes Vajino pismo in zvedel, da niste od mene nobenega od onih pisem, katera sem Vam pisal v zadnjih treh mesecih. Jaz sem Vama odgovoril na vsa prejeta pisma, na nekatera celo večkratno.

Ponovno se Vam zahvaljujem za prejetih 100 frv. Ta slučaj, da naša pisma ne pridejo v roke ad-

resantom, ni samo pri meni; tudi drugi se pritožujejo, da nimajo veze z domačimi. Od kar funkcijonira vojna cenzura pa je v tem pogledu še slabše.

Mi se še vedno nahajamo v Gursu. V našem življenju ni nobene posebne spremembe. Ko je vojna začela ponudili smo se francoski vladi kot prostovoljci. Izgleda, da nas ne potrebujejo. Pozvali pa so nas naj vstopimo v tujsko legijo. To pa nobeden od naše grupe ni napravil.

Moja želja, kakor tudi vseh ostalih, ki smo iz Jugoslavije je, da bi se čim prej tja vrnili. Tam so se razmere deloma spremenile in izgleda, da bodo poleg Hrvatov tudi Slovenci dobili kmalu svojo nacionalno avtonomijo. Pred kratkim je bilo izpuščenih več političnih jetnikov. Vendar pa je ostalo na krmilu še mnogo takih, ki ne žele naše vrnitve v Jugoslavijo. To in pa nova situacija v Franciji je v zrok zaradi česar bomo morda mi še dolgo ležali tukaj.

Jaz se nahajam pri dobrem zdravju. Vajina skrb radi mene me je prijetno ganila. Prosim Vas, ne vznemirajte se, saj situacija menja z dneva v dan v našo korist. Naši poljski sodrugji kar plešejo od veselja.

Od mame sem prejel pismo pred par dnevi. Razumem, da živi v velikih skrbih pa tudi v pomanjkanju, zato si želim čimprej svojo osvoboditev bolj radi nje nego samega sebe.

Željno pričakujem odgovora, pošiljajoč vama pristrčne pozdrave, prav tako pozdravljam tudi brata Janeza in njegovo družino in ostajem Vajin hvaležen brat in svak
Matija.

SASTRERIA DE MEDIDA FINA ESTANISLAO MAURIĆ

La casa mejor surtida en casimires de marcas acreditadas
CREDITOS LIBERALES

TRELLES 2642

U. T. 59-1232

Trgovina čevljev nudi izbiro povrstnih čevljev vseh vrst po res ugodnih cenah.

ŠOLSKE POTREBŠČINE

ALBERT BELTRAM

DONATO ALVAREZ 2288

LA PATERNAL

Rojaki! Nudi se vam prilika da ste po zmerni ceni lepo oblečeni

Krojačnica

FRANC MELINC

PAZ SOLDAN 4844

U. T. 59-1356

Pivarna Krogljšče in Kegljšče

DJURO KOVAČ

SVEŽE PIVO

WARNES 2113

LA PATERNAL

TRGOVINA Z ŽELEZNINO

B A Z A R

Zaloga raznovrstnih barv in firnežev

CENE ZMERNE

KAZIMIR SIRK

GAONA 2369

U. T. 59-1118

RESTAURACIJA "PRI ŠKODNIKU"

KROGLJŠČE IN KEGLJŠČE

DOBRA POSTREŽBA

JOŽEF ŠKODNIK

AÑASCO 2652

U. T. 59 - Paternal - 8995

FRANC ŠTEKAR

STAVBINSKI PODJETNIK — ŽELEZOBETONSKA DELA

PRORAČUNI

RAMON L. FALCON 6371

U. T. 64-3084

JEKŠE EKTOR

MIZARSKA DELAVNICA

Dr. Luis Belaustegui 4466

U. T. 67 - 3621

Vsem cenjenim rojakom SE PRIPOROČA, DOBRO POZNANA

Krojačnica v Villa Devoto

LEOPOLD UŠAJ

Avda. Fco. BEIRO 5380

U. T. 50-4542